

8. EU-harmoniseret forbrugerprisindeks (HICP)

<i>Baggrund for opgørelse af HICP</i>	Baggrunden for opgørelse af det EU-harmoniserede forbrugerprisindeks (HICP) findes i Maastricht-traktaten og i Stabilitets- og vækstpagten, der begge indeholder målsætninger om prisstabilitet.
<i>Maastricht-traktaten</i>	Maastricht-traktaten, der trådte i kraft i november 1993, fastlægger en række krav til den økonomiske udvikling, som lande, der ønsker at deltage i 3. fase af den økonomiske og monetære union (ØMU'en) skal overholde - de såkaldte <i>konvergenskrav</i> . Et af konvergenskravene vedrører hensynet til stabil prisudvikling, og prisudviklingen skal opgøres ved hjælp af HICP.
<i>Stabilitets- og vækstpagten</i>	Stabilitets- og vækstpagten trådte i kraft i 1999 i forbindelse med den tredje fase af ØMU'en. Omdrejningspunktet i pagten er, at de offentlige finanser skal forblive sunde som middel til at styrke forudsætningerne for prisstabilitet og en stærk og bæredygtig vækst, der bidrager til øget beskæftigelse.
<i>Fælles regler skal sikre sammenlignelighed</i>	For at sikre at prisudviklingen i de enkelte lande opgøres på et sammenligneligt grundlag er der derfor fastlagt fælles regler for opgørelse af HICP i en lang række Råds- og Kommissionsforordninger. Rammerne for opgørelse af HICP er vedtaget i Rådets Forordning (EF) nr. 2494/95 af 23. oktober 1995 om harmoniserede forbrugerprisindeks. Efterfølgende Råds- og Kommissionsforordninger bestemmer mere præcist, hvordan HICP skal beregnes, jf. afsnit 8.3. De vedtagne forordninger bestemmer dels dækningen af varer og tjenester, som skal medtages i HICP, dels hvilke beregningsmetoder mv. der skal anvendes. Vedrørende dækningen af varer og tjenester er der således fastsat regler for den geografiske og befolkningsmæssige dækning af HICP og for stikprøvens repræsentativitet. Vedrørende metoder er der fastsat fælles regler for beregning af basisindeks og aggregerede prisindeks, vægtgrundlag, behandling af manglende priser og vareudskiftninger mv.
<i>Anvendelse</i>	HICP opgøres med særlig henblik på sammenligning af prisudviklingen i EU-landene og anvendes blandt andet af EU-Kommissionen og Den Europæiske Centralbank (ECB) i forbindelse med udformning af den monetære politik. Alle medlemslande opgør et HICP og der beregnes aggregerede HICP'er for eurolandene og hele EU.
<i>Yderligere information</i>	Man kan finde data og yderligere information om HICP på Eurostats hjemmeside www.europa.eu.int/comm/eurostat . Baggrund og opgørelsesmetoder mv. for HICP er desuden dokumenteret i Eurostat (2001). De vedtagne Råds- og Kommissionsforordninger kan findes på www.europa.eu.int/eur-lex .

8.1 Udviklingen af HICP

<i>1990 - 1996</i>	HICP er opgjort fra januar 1997 og frem. Der er dog opgjort estimater for HICP tilbage til 1990. Frem til december 1995 er estimaterne opgjort ved anvendelse af detaljerede delindeks fra forbrugerprisindekset, så vidt muligt tilpasset dækningen af varer og tjenester i HICP. Fra januar 1996 til december 1996 er HICP opgjort på grundlag af basisindeks fra forbrugerprisindekset og dækningen er fuldt ud tilpasset dækningen af varer og tjenester i HICP.
<i>Januar 1997 - december 1999</i>	Fra januar 1997 til december 1999 afveg HICP fra forbrugerprisindekset med hensyn til dækningen af varer og tjenester og beregningsmetode. I denne periode dækkede HICP 86 pct. af forbruget i forbrugerprisindekset, idet ejerboliger, sundhed, undervisning og social forsyning ikke indgik i HICP. Omvendt indgik indbo- og bilforsikringer, charterrejser og gebyrer (pas, kørekort mv.) i HICP, men ikke i forbrugerprisindekset. Beregningsmæssigt var den væsentligste forskel, at basisindeksene i HICP blev opgjort som geometriske indeks, mens de i forbrugerprisindekset blev opgjort som aritmetiske indeks. For HICP blev der desuden anvendt individuelle prisvægte for visse

basisindeks, der tog højde for fordelingen af husholdningernes forbrug på forretninger og varer.

- Januar 2000 - december 2000* Fra januar 2000 og frem anvendes samme beregningsmetode for HICP og forbrugerprisindekset. I begge indeks beregnes basisindeks på grundlag af geometriske gennemsnitspriser og der anvendes prisvægte for udvalgte basisindeks. Desuden skete der en harmonisering af dækningen af varer og tjenester, således at den eneste forskel var, at ejerboliger og hospitalsydelser indgik i forbrugerprisindekset, men ikke i HICP.
- Fra januar 2001* Fra januar 2001 og frem er den eneste forskel mellem HICP og forbrugerprisindekset ejerboliger, der indgår i forbrugerprisindekset, men ikke i HICP.

8.2 Beregning af HICP

HICP skulle indtil december 2005 opgøres med 1996 som indeksreferenceår. Fra januar 2006 skal HICP beregnes med 2005 som indeksreferenceår. Beregningen af aggregerede indeks i HICP er parallel til beregningen af aggregerede indeks i forbrugerprisindekset. Det samlede HICP skal opgøres som det vægtede gennemsnit af HICPs delindeks.

Fra januar 1996 til december 1996 er det danske HICP beregnet ved at fordele basisindeks fra forbrugerprisindekset på de aggregerede grupper af varer og tjenester i HICP. For 1996 er HICP i første omgang beregnet med 1994 som vægt- og indeksreferenceperiode

$$(1) \quad \text{HICP}_{94:t} = \sum w_{94}^i \cdot H_{94:t}^i$$

$\text{HICP}_{94:t}$ er det aggregerede HICP til tiden t , w_{94} er vægte (budgetandele) for året 1994 og $H_{94:t}^i$ er basisindeks til t med gennemsnit af 1994=100. Basisindeksene er opgjort ved at reskalere indeksene fra forbrugerprisindekset, således at $H_{94:t}^i = H_{80:t}^i / H_{80:94}^i$. HICP skulle imidlertid opgøres med 1996 som indeksreference. Dette skete ved at dividere indeksserien i (1) med indeksets værdi i 1996:

$$(2) \quad \begin{aligned} \text{HICP}_{96:t} &= \frac{\text{HICP}_{94:t}}{\text{HICP}_{94:96}} = \frac{\sum w_{94}^i \cdot H_{94:t}^i}{\sum w_{94}^i \cdot H_{94:96}^i} \\ &= \frac{\sum w_{94}^i \cdot H_{94:96}^i \cdot H_{96:t}^i}{\sum w_{94}^i \cdot H_{94:96}^i} \\ &= \sum H_{96:t}^i \cdot \frac{w_{94}^i \cdot H_{94:96}^i}{\sum w_{94}^i \cdot H_{94:96}^i} \\ &= \sum H_{96:t}^i \cdot w_{94(96)}^i \end{aligned}$$

HICP med 1996 = 100 fremkommer således som basisindeksene skaleret til 1996 = 100 sammenvejet med de prisopdaterede vægte, $w_{94(96)}$. Reskaleringen ændrer ikke indeksudviklingen i forhold til indekset med 1994 som indeksreference. Der er alene tale om en niveauforskydning mellem de to udtryk. Jf. første linie i (2) fremkommer $\text{HICP}_{96:t}$ blot som $\text{HICP}_{94:t}$ divideret med en konstant.

Fra januar 1997 beregnes HICP som et kædet indeks

$$(3) \quad \text{HICP}_{96:t} = \text{HICP}_{96:\text{dec}96} \cdot \sum w_{94(\text{dec}96)}^i \cdot H_{\text{dec}96:t}^i$$

Ved efterfølgende udskiftning af vægtgrundlaget er der foretaget kædning på samme måde som ved beregning af det danske forbrugerprisindeks. I januar 2000 blev der

taget et nyt vægtgrundlag i anvendelse, baseret på forbruget i 1996, og i januar 2003 blev et vægtgrundlag baseret på forbruget i 1999 taget i anvendelse. I januar 2006 blev det seneste vægtgrundlag baseret på forbruget i 2003 taget i brug samtidigt med en ændring i indeksreferenceperioden til 2005=100. Indekset for fx februar 2006 er således beregnet som (FORMLEN NEDENFOR ER ÆNDRET!)

$$(4) \quad HICP_{05:feb06} = HICP_{05:dec05} \cdot \sum w_{03}^i \cdot H_{dec05:feb06}^i$$

De forskellige medlemslande anvender forskellige referenceperioder for vægte og priser. Ved at skalere til 2005 som indeksreference sikres, at der kan foretages konsistente aggregeringer af landenes HICP, også selvom de forskellige lande anvender vægte fra forskellige år.

8.3 Oversigt over Råds- og Kommissionsforordninger

- Rådets forordning (EF) Nr. 2494/95 af 23. oktober 1995 om harmoniserede forbrugerprisindekser.
- Kommissionens forordning (EF) Nr. 1749/96 af 9. september 1996 vedrørende oprindelige foranstaltninger for Rådets forordning (EF) Nr. 2494/95 om harmoniserede forbrugerprisindekser.
- Ændret ved Rådets forordning (EF) nr. 1687/98 af 20. juli 1998 vedr. dækning af varer og tjenesteydelser.
- Ændret ved Rådets forordning (EF) nr. 1688/98 af 20. juli 1998 vedr. dækning med hensyn til geografisk område og population.
- Kommissionens forordning (EF) nr. 2214/96 af 20. november 1996 om harmoniserede forbrugerprisindekser: Indsendelse og formidling af delindekser under HICP.
- Ændret ved Kommissionens forordning (EF) nr. 1749/1999 om delindeks.
- Kommissionens forordning (EF) nr. 2454/97 af 10. december 1997 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EF) nr. 2494/95 med hensyn til minimumsnormer for kvaliteten af HICP-vægtninger.
- Kommissionens forordning (EF) nr. 2646/98 af 9. december 1998 om de nærmere regler til gennemførelse af Rådets forordning (EF) nr. 2494/95 vedrørende minimumsstandarder for behandling af tariffer inden for det harmoniserede forbrugerprisindeks.
- Kommissionens forordning (EF) nr. 1617/1999 af 23. juli 1999 om nærmere regler for gennemførelse af Rådets forordning (EF) nr. 2494/95 med hensyn til minimumsstandarder for behandling af forsikring i de harmoniserede forbrugerprisindekser og om ændring af forordning (EF) nr. 2214/96.
- Rådets forordning (EF) nr. 2166/1999 af 8. oktober 1999 om nærmere regler for gennemførelse af Rådets forordning (EF) nr. 2494/95 med hensyn til minimumsstandarder for behandling af produkter inden for sektorerne sundhedsvæsen, uddannelse og social sikring i de harmoniserede forbrugerprisindekser.
- Kommissionens forordning (EF) nr. 2601/2000 af 17. november 2000 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EF) nr. 2494/95 for så vidt angår tidspunktet for indførelse af køberpriser i de harmoniserede forbrugerprisindekser.
- Kommissionens forordning (EF) nr. 2602/2000 af 17. november 2000 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EF) nr. 2494/95 for så

vidt angår minimumsnormer for behandling af prisreduktioner i de harmoniserede forbrugerprisindekser.

- Kommissionens forordning (EF) nr. 1920/2001 af 28. september 2001 om nærmere regler for gennemførelse af Rådets forordning (EF) nr. 2494/95 for så vidt angår minimumsnormer for behandling af gebyrer, som er en forholdsmæssig andel af en transaktions værdi inden for det harmoniserede forbrugerprisindeks og om ændring af forordning (EF) nr. 2214/96.
- Kommissionens forordning (EF) nr. 1921/2001 af 28. september 2001 om nærmere regler for gennemførelse af Rådets forordning (EF) nr. 2494/95 for så vidt angår minimumsnormer for revision af de harmoniserede forbrugerprisindekser og om ændring af forordning (EF) nr. 2602/2000.
- Kommissionsforordning (EF) nr. 1708/2005 af 19. oktober 2005, om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EF) nr. 2494/95, for så vidt angår den fælles indeksreferenceperiode for de harmoniserede forbrugerprisindeks, og om ændring af forordning (EF) nr. 2214/96.